

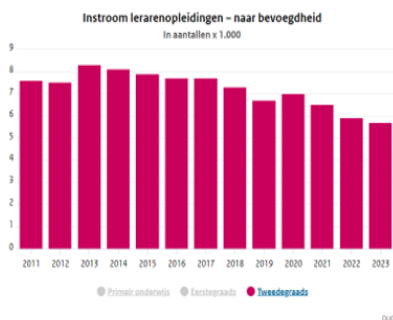
Ronde tafelgesprek Lerarenopleidingen 11/12/2024

Minder studenten, meer routes

Het rapport "Routes naar het Leraarschap (2020)", van de Inspectie van het Onderwijs, beschrijft dat er maar liefst 384 verschillende routes zijn die leiden tot een lesbevoegdheid. Daarnaast leiden sommige routes wel tot een bevoegdheid, maar niet tot een bachelor- of mastergraad. Deze routes vallen buiten het accreditatiestelsel van de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) en soms ook buiten het toezicht van de Inspectie van het Onderwijs. Inmiddels zijn we een aantal jaren verder en constateren we dat er meer routes bijkomen. Routes die ook door lerarenopleidingen aangeboden worden en die aan kwaliteitseisen en borging dienen te voldoen. Landelijk zijn er de afgelopen jaren minder studenten die kiezen voor een tweede- of eerstegraads lerarenopleidingen, waarbij deze daling in de krimpgebieden nog sneller is gegaan. Onderstaand als voorbeeld de landelijke instroomcijfers van de tweedegraads lerarenopleidingen (voltijd en deeltijd gecombineerd) en specifiek de instroomcijfers van de tweedegraads lerarenopleidingen Nederlands en Wiskunde van NHL Stenden Hogeschool die opleiden voor Noord-Nederland.

Instroom tweedegraads lerarenopleidingen:

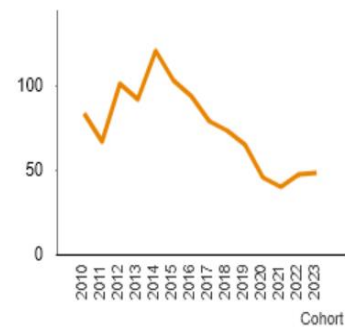
Hier vindt u informatie over de instroom van eerstejaarsstudenten in lerarenopleidingen.

Instroom Leraar Nederlands:

Instroom Leraar Wiskunde:

Enerzijds minder studenten en anderzijds het aanbieden van meer routes zet een behoorlijke druk op de lerarenopleidingen.

Brede context, smalle bevoegdheid

Dat er iets mis is met het bevoegdheidstelsel wordt duidelijk door alle mogelijke verschillende routes die nu aangeboden mogen worden om leraar te worden. De bevoegdheden die in het tweedegraads gebied worden afgegeven zijn smal als het gaat om vakgebied en vakdidactiek, en breed als het gaat om de context waarvoor ze opleiden. Als studenten het bachelordiploma met tweedegraadsbevoegdheid ontvangen mogen ze lesgeven in een brede context. Ze mogen lesgeven in het voortgezet speciaal onderwijs, praktijkonderwijs, alle niveaus van het vmbo, de onderbouw havo/vwo, alle niveaus van het middelbaar beroepsonderwijs en het voortgezet algemeen volwassenonderwijs. Om in deze brede context les te mogen geven dient de leraar veel kennis en vaardigheden op verschillende gebieden te bezitten. Binnen deze context is er echter ook een groot verschil in wat de leraar doet. In sommige contexten is de nadruk op de pedagogische kennis en vaardigheid groot en de nadruk op vakinhoud en vakdidactiek kleiner, terwijl in andere contexten de nadruk anders gelegd wordt. En toch verwachten we van de leraar in opleiding dat hij in alle genoemde schooltypen de vakinhoudelijke, vakdidactische en pedagogische bekwaamheden behaalt om elke lerende zo goed mogelijk te kunnen ondersteunen in ontwikkeling. Deze verwachting is onrealistisch en doet ook geen recht aan de kwaliteiten die nodig zijn voor de verschillende

contexten. Wat wij van onze studenten bij de lerarenopleidingen voor voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs vragen en moeten vragen is te veel en voor een te brede context. Gerichter mogen opleiden voor de verschillende contexten en de nadruk in de opleiding kunnen leggen op wat belangrijk is voor het ondersteunen van de ontwikkeling van leerlingen in die bepaalde context is noodzakelijk. Wij zouden op moeten leiden tot een startbekwaam docent voor een bepaalde context. Dit betekent dat het bevoegdheidstelsel volledig moet worden herzien.

Overladenheid lerarenopleidingen, nauwelijks aansluiting bij professionalisering

Naast de dalende instroom en de toename van het aantal routes zien we ook al jaren een hoge uitval in en na de opleiding. De overladenheid van het curriculum is één van de oorzaken van de uitval en het relatief hoge aantal langstudeerders. Een belangrijke manier om meer startende leraren te behouden voor het onderwijs is om ze beter te begeleiden. Inductie en voortgezette professionalisering van docenten is belangrijk, maar lang niet altijd vanzelfsprekend. Het is te veel aan de motivatie van een individuele docent of aan de keuzes van een bepaalde stichting of en hoeveel aandacht er besteed wordt aan inductie en voortgezette professionalisering. Dit terwijl het beroep van leraar zeer complex is en dus vraagt om constante professionalisering. De nationale aanpak professionalisering leraren (NAPL) kan hierin heel helpend zijn. Tevens past de NAPL ook goed bij het voorstel om op te leiden tot startbekwaam docent voor een bepaalde context omdat de ontwikkelpaden dan onderdeel zijn van de lerarenopleidingen.

Samenwerking en de regio

De afgelopen jaren is ingezet op de vorming van de onderwijsregio's. Landelijk en regionaal zijn behoorlijke verschillen zichtbaar in de mate van samenwerking, in de grootte, in de governance en in de plannen van aanpak. Daarnaast wordt er al jaren gewerkt in partnerschappen Samen Opleiden & Professionaliseren. Met de doelstelling om te gaan naar 100% Samen Opleiden per 2030 en het wegvallen van de vaste voet in de financiering zien we dat de partnerschappen veranderen. Concreet betekenen deze twee bewegingen dat er bovenmatige aandacht besteed wordt aan vormgeving van de onderwijsinfrastructuur en dat dit op de korte termijn alles behalve helpend is in het (gedeeltelijk) oplossen van het lerarentekort.

Structurele problemen – incidentele middelen

Veel structurele problemen worden kortcyclisch 'opgelost' met incidentele middelen. Het is moeilijk voor lerarenopleidingen (en ook het funderend onderwijs) om hier beleid op te maken. Voorbeelden van deze incidentele middelen zijn: krimp gelden, NAPL, jaarlijks wijzigende subsidieregeling onderwijsregio's. Als directeur van lerarenopleidingen in een krimpregio, met een geografische dekking van ongeveer 25% van Nederland maak ik mij ernstig zorgen om de bestaanszekerheid van bepaalde lerarenopleidingen.

Oplossingsrichtingen:

- Een herziening van het bevoegdheidstelsel die recht doet aan de verschillende contexten.
- Herziening bevoegdheidstelsel vergt veel, indien niet gewenst/mogelijk:
 - o In de (onderwijs)regio experimenteerruimte voor knelpunten op bevoegdheden bieden.
 - o Bi-certificering faciliteren. Als Lerarenopleidingen wordt er hard gewerkt aan het behalen van twee bevoegdheden binnen 5 jaar. Hiervoor is de facilitering niet geregeld. Bi-certificering is belangrijk voor de krimpregio's.

- De regionale allianties versterken waardoor samen met het ministerie per regio gewerkt kan worden aan het verminderen van het aantal routes naar het leraarschap.
 - Om kleine lerarenopleidingen in stand te kunnen houden is een structurele capaciteitsbekostiging noodzakelijk.
- Geef de lerarenopleidingen een prominente en structurele rol om de inductie en voortgezette professionalisering samen met het werkveld in (de onderwijsregio's en) de partnerschappen SO&P uit te werken en uit te voeren. Streef ook naar een wettelijke verankering en een bijpassende structurele financiering.

Simon Rozendal

Vice-voorzitter Adef (Algemeen directeurenoverleg Educatieve Faculteiten)

Directeur Academie vo & mbo NHL Stenden Hogeschool